

Tel.: LL3342.

SYDNĖJUS, 1950m. vasario 15d.

Trečiasis Lietuvos Respublikos prezidentas. Kurį laiką gyvenęs tremtyje Vokietijoje, persikėlė į J.A.Valstybes, kur uoliai dalyvauja Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo darbe.

W. CHURCHILLIS GRIZTA...

Paskelbus Britų parlamento rinkimus, 75 metų amžiaus W. Churchillis apėjo saulėtąsias Italijos pajūris, kur atostogaudamas baigė rašyti savo karo memuarus, ir grįžo į niūrų ir šaltą Londoną dalyvauti karštoje priešrinkiminėje kompanijoje. Sunku tiksliai atspėti, ar senasis ekspremjeras pakeis savo pensininko lazdą į premjero portfelį, tačiau reikia manyti, kad britai, gyvendami Imperijos sūtemų dienas, dar kartą bandys vyriausybės vairą atiduoti senajam Imperijos politikos veteranui, kuris, kaip jį bekritikuotume, priklauso prie nedaugelio tų valstybės vyrų, kurie ir nesiekdami populiarumo yra populiariai ne tik savo tautoje, bet ir visam pasaulyje. Atidavęs kitam premjerui portfelį, jis nepasitraukė iš politinio gyvenimo, bet energingai dirba opozicijos vado poste, rašo savo memuarus ir uoliai dalyvauja savo krašto ir Europos likiminių sprendimų.

Prieš kurį laiką laikraštiniškai paprašė Churchillį jo nuomonės apie dabartinę Europos padėtį. Senasis politikas atsakė: "Kartą buvo mažas šunelis; nuvargęs ilgai be poilsio jis bėgo per dykumą ir staiga suvaitojo: "jeigu aš tuoj nepribėgsiu medžio trunks mano pūslė...". Toksai, kad ir labai aštrus Churchillio palyginimas teisingai pavaizduoja dabartinę Europos padėtį ir logiką.

W. Churchillis, anot rusiško priežodžio, niekad žodžio kišenėje neieško. Prieš kurį laiką prie Churchillio, išsėmęs po karštų debatų iš Žemųjų Rūmų, iš minios pribėgę darbininkai ir sušuko: "Tu manęs nelaimėsi; aš esu darbiečių gimęs, esu darbiečių dabar ir darbiečių mirsiu..."

Žmogau, — atsėvė Churchillis, nejaugi tu toks nepažangus ir neturi garbės pajautimo?!"

Darbininkas, miniai juokiantis, sugėdintas pasitrukė. Labai daug užsienio spaudoje randame apie senojo Churchillio aštrų politinį samojų.

Štai, ir kita nuotrauka iš Churchillio gyvenimo — fragmentas iš garsiosios Jaltos konferencijos. Įeidamas į konferencijos salę ir susitikęs su maršalu Stalinu, Churchillis padėjo jam ant peties ranką ir sušuko: "Halo, good old Joe... — ir čia pat įteikė jam savo tapytą paveikslą (prie Churchillio

silpnųjų priklauso taip pat tapyba.) Stalinas susijaudinęs prastu akcentu atsakė: "Halo Winnie...". Šis "tėvo ir mokytojo" bandymas pasveikinti anglų kalba pradžiuo Churchillį daugiau, negu jis būtų buvęs apdovanotas Lenino orderu, — taip prisipažino Churchillis vėliau laikraštiniams. (Stalinas žinojo savo partnerių silpnę, o Lenkija ir Baltijo kraštai tokiu "pradžiuo" dėka prarado savo nepriklausomybę. Red.). Bet yra nepamiršk, kad Stalinas pokalbiuose su savo bendradarbiais Churchillį vindavo "staraja lošad".

Šio mėnesio Britų parlamento rinkimai netrukus parodys, ar senasis ekspremjeras šiuo pasauliui lemtuuoju momentu vėl bus pakviestas prie Britų Imperijos vairo.

Per metų lapkričio mėnesį švenčiant Churchillio 75 metų amžiaus sukaktį, lordo Beaverbrooko leidžiamas ir milžiniška tiraža turis "Daily Express" taip rašė: "Jei šiandien pasaulio gyventojų gali džiaugtis laisve, už tai jie visu pirma turi būti dėkingi tam vyrui. Jei ir antroji pasaulio pusė tikisi laisvės, tai visos viltytys yra nukreiptos į jį." Br.K.

Baiminasi Anglijos likimu

LONDONAS. A.A.P. — Kalbėdamas priešrinkiminės akcijos metu Somersete, W. Churchill'is pareiškė, neinas į politinį gyvenimą dėl savo asmenų ambicijų, o vien tik dėl didelės baimės Anglijos likimu. Toliau kalbėdamas Churchill'is pasakė: "Komunizmas yra nusikaltimas, o socializmas — protinė liga, laimei, vis dėlto išgydoma."

VASINGTONAS. A.A.P. — 500 mokslininkų žino tiek daug JAV didžiausių karo paslapčių, kad "mes negalime leisti jiems grįžti namo," — pranešė aukšto rango valdininkas. Tie mokslininkai, yra atgabinti pokario metu iš Vokietijos. Pasak ano valdininko, daugis tų mokslininkų žino daugiau už JAV admiralus ar generolus. 93 mokslininkai grįžo į Europą. Jų tarpe 10 mokslininkų buvo grąžinti saugumo sumetimais. Savo darbus atlikusieji nori pasilikti. JAV valdžios įstaigos žada parūpinti jiems nauatinio darbo, daugiausia, universitetuose.

Nežinomojo Kareivio Kapas Karo Muziejaus sode lyje, Kaune. Panaudoti šiam paminklui akmenys yra surinkti iš Nepriklausomybės kovų laukų. Sulaistyti laisvės kovotojų krauju jie šaukiasi pasaulio sąžinės dėl Lietuvos laisvės.

AUSTRALIJOS VAIDMUO IMPERIOJE

LONDONAS. A.A.P. — Profesorius M. L. Oliphant'as kalbėdamas Birminghame priminė, kad Anglijai nereikėtų taip priklausyti nuo J. Amerikos Valstybių, jei ji imtųsi gaudesnio bendradarbiavimo su Australija ir N. Zelandija. Jis pridūrė: "Jei mes per ilgai svyruosim, nesiimdami didesnės rolės Imperijos valstybių pažangos raidoje, mes pamatysime Australiją ir N. Zelandiją lygiai taip pat nepriklausomas, kaip J.A.Valstybes, — jei jos nenori jokio importo iš Anglijos ir jei jos vis dar nenorės eksportuoti maisto, nieko už tai neduosimas, kaip kad šandien daro J.A.Valstybės." Pasak profesoriaus, Anglija dėl pasaulio įvykių ir netekimo mineralų resursų pati nebėgali atgauti vadovaujančio vaidmens pasaulio pramonėje ir jėgoje, tačiau Australija ir N. Zelandija galėtų čia atlikti didžiulį vaidmenį, patikrinant jai tokią poziciją. Anglija per 10 metų galėtų pasiekti į Australiją ir N. Zelandiją 20 milijonų savo žmonių ir paversti Australiją ir N. Zelandiją svarbiausiais dalininkais pasaulio gerovės labui.

JUODAS PRANASAS

NEW YORKAS. A.A.P. — Profesorius Albertas Einšteinas pareiškė, kad hidrogeno bomba "technikinių galių apimtyje" gali sunaikinti visą pasaulio gyvūniją. Saugumo patikrinimą apsiginklavimo priemonėmis jis pavadino "pražūtinga apgaule" ir skatino pasaulį paskelbti "iškilmingą atsisakymą nuo prievartaujančios jėgos." Einšteinas be kita ko pasakė: "Ginklavimosi lenktynės tarp JAV ir Sovietų Rusijos, pasirinktos kaip apsaugos priemonės, abiejose pusėse įgauna isterinio pobūdžio."

BERLYNAS. B.U.P. — Sąjungininkų žvalgybos organai praneša, kad Maskva paliepė Rytų Vokietijos komunistų vadams nevykdyti savo anksčiau plano — gegužės 28 d. užimti Berlyną. Manoma, kad Sovietai nori išvengti didelės rizikos, nes tokį planą vykdančiam, kilus civiliniam karui, tektų ir jiems patiems įsivelti su savo kariūnėmis pajėgomis, lygiai taip pat ir Vakarų dalininkams. Sovietai pakeitė šio plano vykdymą po to, kai JAV aukštasis įgaliotinis Vokietijoje pranešė, kad bet kuris judėjimas pažeisti JAV interesus bus pasitiktas su priešinio akcija.

TRYSDOKINIJOS VALSTYBES

SYDNĖJUS. D.T. — JAV, Anglija ir Australija nusprendė pripažinti tris naujas valstybes Indokinijoje: Vietnamo, Laos ir Cambodiją. Šios trys valstybės Prancūzijos parlamento nutarimu šio mėnesio pradžioje paskelbtos nepriklausomomis, paliekant jas Prancūzijos sąjungoje.

NAUJA VATIKANO POLITIKA

ROMA. A.A.P. — Pusiaus oficialūs Vatikano slugsniai numato didelį Vatikano politikos pakitimą dėl gaudesnio bendradarbiavimo tarp R. Katalikų Bažnyčios ir kitų nekatalikų Bažnyčių. Aukšto rango kanonų valdininkas ruošia penkioms kalbomis atitinkamą dokumentą, kuris bus pateiktas, svarbiausiai, anglosaksams ir kitių masytų religijų kraitams. Tasai dokumentas palengvins arba visai panaikins ankstyvesnius popiežių draudimus dėl bendradarbiavimo su nekatalikiškomis religijomis.

VINCAS RAMONAS.

PULKO IŠLYDĖJIMAS

(Ištrauka iš naujai pertaisyto ir užbaigto romano "Dulkės raudomam saulėleidy".)

ziją uždaryti... Ką tada reiktų daryti be vietos? Taip, taip, rankyktės, nes dar nežinote, ką reikia turėti šeimai. Iš viso, pirmiausia — atsargumas.

— Atsargumas gerai, tik bijau, kad tas atsargumas nevirstų bailumu: bailumas gimdo niekšus.

— Argi čia didelis daiktas, ponas Vaišny, kad pulką iškelia. — Stebėjosi Norkaitienė. — Juk ne mirti jie eina. Ir kas naudos tiems kareiviams, jeigu ten susirinks žiopių minia? Nesuprantu, kam čia tas jaudinimasis ir deklamacijos, lyg iš senos sentimentalios poemos.

Ir Norkaitienė piktai pažvelgė į dukterį.

Žolynas nuėjo pas dėdę.

— Rytoj mūsų pulkas...

— Žinau, žinau, ponas Vaišny sakė.

— Gal eisit, dėdė?

— Gal! Tu ką apie mane manai?!

Žolynas sumišo, o paskui liksmi nusišypsojo.

— Sugrįžęs į savo kambarį, jis atsiminė šapirografą, pakištą po sofa. Ilgai svarstė, kur jį rytoj geriausia paslėpti. Jis atsiminė, kad čia yra didelis rūslys, ir nutarė, niekam nematant, ten nunešti.

Jis pabudo švintant ir tuoj šoko rengtis. Buvo girdėti, kad už sienos jau kosti Kubilius. Žolynas dar nebuvo pabaigęs apsispręsti, o Kubilius jau pabeldė į duris.

— Labas rytas. Jau laikas.

Kai juoduėjo per kiemą, į langą kažkas pabeldė. Tuojau langas prasi-vėrė, ir juodu pamatė Juliją, apsi-siautusią raudonai margu chalatu.

Žolynas davė sutartą ženklą — nu-mė nuo lango kaktusą ir vakare moki-niai jau buvo pas jį. Jie atsinešė kažką, susuktą į lovos antklodę.

— Štai, ir spaustuvė, — juokėsi jie, išvyniodami šapirografą.

— Gerai, aš jį paslėpsiu, o dabar štai kas — mūsų pulką iškelia: per artį Vokietijos sieną. Čia ateis mongolai. Komunistai bijo, kad visuomenė mūsų kariams neparodytų simpatijų, nenori matyti ašarų, girdėti atsidusimų todėl pulkas išeis labai anksti. Praneškite visiems draugams, kad ateitų išlydėti. Penkioms ryto tegul visi būna prie igulos bažnyčios. Praneškite mergaitėms, kad susiešiotų gėlių. Nors visam pulkui tektų tik vienas žiedas, jis žydės visų karių širdyse. Ta žiedą paduos visos jaunuo-menės rankos. Tas žiedas suvys, bet meilės ryšys tarp mūsų ir jų širdžių bus gyvas visuomet.

Po vakarienės apie pulko iškėlimą jis pakuždėjo Vaišniui, bet tas jau žinojo.

— Sužinojau iš to paties karininko, kuris ir tau pranešė. Žolynas papasakojo apie tai ir Julijai. Kaip sužibo josios akys!

— Aš einu. Aš, geriau, nemiegosiu, kad tik nepramigčiau. Aš nuskinsiu jiems visas gėles. Visas, visas nunešiu mieliems kareiviams. O, jei aš galėčiau ir savo širdį tarp gėlių žiedų paslėpti. Bet jei supras mano širdies plėkimą iš mano rankų šilumos, kuri liks ant tų žiedų, kuriuos jiems paduosiu. Juk ta meilė jiems — tai meilė visai Lietuvai.

— O jūs, ponas Norkaiti, eisite atsi-sveikinti?

— Suprantama, jei tik galėsiu. Šiandien aš truputį negaluoju... Kažkas... nesveika. Man labiausiai rūpi, kad mūsų gimnazistai nepridirbtų ten kokių kvailysčių. Ką su jais. O paskui suėmimai, dar gali gimna-

sunešit? — jau pyko kitas milicinin-kas.

— Ne velniams. Kad velniams, tai būtume seniai jums atidavę.

— Dokumentus.

— Palik. Paskui... — perspėjo draugas, kažką pašnibždėjo, ir abu nuskubėjo į kareivinių pusę.

— Dėmesio, atjoja! — sušuko su-jaudintas balsas minioj.

Minia valandėlę lyg apmirė. Stai-ga sujudo ir prie šaligatvių kraštų su-darė dvi nepraėjimas žmonių sienas. Raudonavo gėlės toje sienoje. Mirgė-jo tautiški žiuristai ir sijonai. Vėjelis sklaidė šilkinis kaspinus.

Vieni stiepėsi ant pirštų, kiti, ne-drįsdami nužengti nuo šaligatvio, pa-silaikė, pakreipę galvas, pro žmonių sieną žiūrėjo į kareivinių pusę.

O ten jau buvo girdėti duslus dun-dėjimas ir pasagų tauškėjimas.

Raiteliai artėjo. Priešakį kartu su lietuvių karininkais įėjo ir du raudon-armiečių komandirai.

Koks kanopų tauškėjimas! Kaip gražiai, lyg nuostabiam šoky, lankstosi sausos arklių kojos, kaip žvilga riesti kaklai! Raiteliai gelsvai žalsvom uniformom. Jie lyg nustebe žvalgosi į minią, jų veidai rimti, tik vienas kitas nusišypsojo miniai.

— Valio Lietuvos kariai!

— Valio! — sušuko visa minia. I viršų pakilo rankos ir srybėlės. Kareivių rankos tvėriau suėmė pava-džius, o arkliai supunkštė ir sumosa-vo galvomis.

Iš minios išbėgo mergaitės ir raiteliaus padavė gėles. Raitelių veidai nušvito. Vienas pabučiavo raudoną gėlės žiedą ir pasilenkęs paglostė arklio kaklą.

— Lietuvos kariai! Atsiminkit: lietuviais esame mes gimę, lietuviais turime ir būt! — iškėlęs skrybėlę su-riko Kubilius.

Minia krūptelėjo.

45 metai Didžiajam Vilniaus Seimui

(IŠ DR. K. GRINIAUS PASAKOJIMU)

40 metų trukęs karas tarp Lietuvių Tautos ir Rusų imperijos carėl 1865 m. atimto lietuviško spaudo raidyno buvo baigtas 1904 m. gegužės mėn. didžiuliu lietuvių laimėjimu. Teisė spausdinti knygas ir laikraščius savuoju raidynu tapo atgauta. Caras, valdydamas šestąją pasaulio ploto dalį ir apie 200 milijonų vergiškai klusnių gyventojų, nusileido 2 milijonams lietuvių.

Tokios pergalės padrąsinta, Lietuvių Tauta tuoj ėmė rikiuoti naujus reikalavimus. Įvairios lietuvių partijos savo spaudoje, brošiūrose arba atskiros Lietuvos vietovės tiesiog ėmė reikalauti Lietuvai autonomijos su demokratiškai išrinktu seimu įstatymams leisti ir su privaloma valstybine lietuvių kalba. Tačiau caro valdžia tų reikalavimų mažai tepaisė. Tiesa, 1905 m. spalio mėn. 30/17 d. ji paskelbė laisvųjų manifestą, kad joks įstatymas neturės galios, jei jo nepatvirtins visos imperijos gyventojų išrinktas seimas, kitaip — Valstybės Dūma. Tuo būdu caras lyg ir atidavė savo valdžios dalį gyventojų renkamam seimui, bet po kelių savaičių atskirose imperijos provincijose (Lenkijoje ir Suvalkų gubernijoje) buvo paskelbtas karo būklė — susigriebta, kad duoti pažadai yra per dideli. Autonominių teisių reikalavimams buvo apsaukti revoliucionieriais ir prieš juos pradėta žiauri kova.

Maždaug šiuo metu, 1891-95 m. buvęs "Varpo" redaktorius, Jonas Kriaučiūnas dienraštyje "Vilniaus žinios" paskelbė sumanymą sušaukti Vilniuje Lietuvos atstovus pasitarimui. Tas sumanymas rado dr. J. Basanavičiaus ir kt. pritarimą. Tik Basanavičius norėjo, kad tas suvažiavimas būtų daugiau skirtas mokslo reikalams ir padėtų pagrįsti senai jau jo propaguojamą Lietuvos Mokslo Draugijai. Dr. Basanavičius ir kiti jo artimieji buvo net paruošę tam suvažiavimui atitinkamus mokslo pranešimus. Tačiau kitaip jį vaizdavo platesnieji susirinkusių lietuvių sluoksniai. "Jie laukė, kad suvažiavimas duotų nurodymų ir patarimų, kaip reikia siekti tada jau išgarsintos Lietuvos autonomijos.

Lietuviams besirengiant važiuoti į Vilniaus Seimą, kaip tik buvo atšaukta minėtoji karo ukle ir 1905 m. gruodžio mėn. 24 d. Vilniaus miesto savivaldybės salėje susirinko per 2000 lietuvių atstovų iš įvairių krašto vietų. Jau pačioje pradžioje susidarė kai kurie nuomonių skirtumai leidę manyti Seimą būsiant karštu.

— Valio, valio, valio!

Keli kariai, paskui ir visas eskadronas pakėlė rankas prie kepurų.

O milicininkai, šen ir ten bėgioję, dabar stovėjo ties šaligatviais ir tik dairėsi į šalį.

— Sūneliai mūsų, kareivėliai...

— dūsavo senutė. — Kur dabar nubūgdys jus...

— Dirstelkit į mūsų direktorių, — šnibždėjo si mergaitės.

Direktoriaus veidas buvo išbalęs, o akyse žibėjo asaros.

— O visi sakė — kairysis...

Mergaitės raitelius vis puosė. Ir krūtinavę gėles karių rankose, ant krūtininių ir už žirgų kamanų.

O minia stovėjo nejudėdama. Žmonės sekė kiekvieną kareivių judesį, žiūrėjo į kareivių veidus. Šypojo, matydami kareivių šypsnius, nuliūdavo, pamatę nusiminusį veidą.

Jojo paskutinis eskadronas. Karininkas laikė gėlę rankoj, bet balne sėdėjo nuleidęs galvą ir tik glostė žirgo kaklą. Jauna mergaitė pribėgo prie jo ir padavė dar vieną gėlę. Karininkas sustabdė arklį, visas eskadronas stabtelėjo. Karininkas pasilenkė balne, pabėgė mergaitę už pažastų, pakėlė ir pabučiavo ją veidą.

Kareiviai nusišypojo, minia pradėjo ploti, o mergaitė paraudusi, šypsodama spruko atgal ir pasislėpė už draugių.

Paskutinės gėlės jau krito po žirgų kojomis. Paskutiniai raiteliai įprajo, ir minia šaligatviais patraukė pasakui juos į miestą.

Visi skubėjo, vieni kitus aplenkdami, lyg pasiryžę nelikti čia ir vykti kartu su kareiviais.

Žinomas lietuvių revoliucionierius Vincas Mickevičius — Kapsukas prigundė susirinkusius atstovus reikalauti, kad būtų pakeista suvažiavimo darbotvarkė, t.y., kad pirmoji vietoj būtų išnagrinėta esamoji Lietuvos padėtis ir tik po to sektų Basanavičiaus siūlomi mokslo pranešimai. Tik po ilgų ginčų buvo sudarytas prezidiumas iš dr. J. Basanavičiaus, A. Bulotos, F. Bortkevičienės, kun. Pr. Bučio ir kt. Sekretoriatas iš E. Galvanausko, P. Rusecko, L. Giros ir kt. Čia pat reikėtų paminėti, kad šio suvažiavimo sekretoriatui teko labai svarbus vaidmuo. Jis turėjo suredaguoti suvažiavimo nutarimus.

leistų įstatymus, (2) netvarkingas Lietuvos miškų kirtimas, rusams grininkams pabėgus, turi būtų pačių gyventojų sustabdytas ir sutvarkytas, (3) turtingesnieji valstiečiai neturi išnaudoti beturčių, gyvenančių jų trobelėse, (4) jei caro valdžia nenorėtų duoti Lietuvai autonomijos, tai visi lietuviai privalo: nepildyti valdžios įsakymų, išvaryti rusus — policininkus, mokytojus ir kt. tarnautojus, nemokėti caro valdžiai mokesčių, neduoti vyrių į kariuomenę, nesinaudoti jokiais valdžios patarnavimais ir t.t. Valsčiai turėtų demokratišku būdu išsirinkti sau viršaičius, seniūnus, mokytojus, tei-

Trijų Kryžių kalnas Vilniuje.

Dr. K. Grinius yra pastebėjęs, kad Didžiojo Vilniaus Seimo nutarimai yra panašūs į Čipėnų petiją, paduotą 1905 m. Kauno gubernatoriui dar prieš suvažiavimą. Spėjama, kad Čipėnų petija buvo paruošta E. Galvanausko, kuris dalyvavo ir Seimo nutarimų redagavime.

Kai M. Davainis — Silvestraitis išsitraukė savo mokslišką pranešimą apie senovės lietuvių ir pan., tai jis buvo pasitiktas atstovų niurnėjimais ir nuo pranešimo turėjo atsistakytį. Visi reikalavo, kad suvažiavimo darbų tvarka būtų pakeista ir kad pirmoji eilė būtų svarstomi Lietuvos reikalai, o tik vėliau skaitomi moksliški pranešimai. Seimui pasukus nauja kryptimi, ginčai truko kelias dienas ir buvo atlikti maždaug tokie nutarimai: (1) Lietuva turi gauti autonomiją su teise rinkti savo demokratinį seimą, kuris

sėjęs ir kt. pareigūnus, o lietuvių kalba visse įstaigose ir viešose vietose turėtų būti naudojama kaip oficiali šio autonominio krašto kalba.

Seimas atspausdino apie 50.000 atsišaukimų, kurie — neišpasakytu greitumu grįžusių atstovų buvo išplatinti. Gyventojai nieko nelaukdami pradėjo vykdyti Seimo nutarimus. Prasidėjo revoliucija, sukilimas prieš caro valdžią. Daug valsčių Lietuvoje pasidarė lyg atskiros demokratinės respublikos su visų gyventojų lygiu balsavimu išrinktais viršaičiais, mokytojais, policininkais ir kt. pareigūnais. Kai kurios tokios respublikos, pav., Padovinio vls., net 3 mėnesius buvo išlaikę savo lietuvišką, demokratinę autonomiją ir tvarkėsi visai savarankiškai. (Padovinio valsč., Marijampolės apskr., Nepriklausomybės laikais buvo panaikintas ir išskirstytas tarp

kitų valsčių.) Rusų tarnautojai negalėdami susivokti padėtyje subėgo į apskričių miestus, bet išsigandę nesipriešino. Mat, tuo metu ir pačioje Rusijos širdyje vyko gyventojų bruzdėjimas dėl platesnių teisių. Tik numalšinusi Maskvos neramumus rusų valdžia atsigriebė ir pradėjo gaudyti Lietuvos išrinktus pareigūnus, juos bausdama už savavališką valdžios pasisavinimą. Daug kam tada teko atsistoti į kalėjimus, būti ištremtam arba užsmokėti pinigines baudas. Nubaudimai nebuvo labai skaudūs. Kai kas mano, kad 1905 m. Didžiojo Vilniaus Seimo sukelta revoliucija buvusi rimtesnė už 1863 m. sukilimą, vadinamą lenkmečiu, nes lietuvių parodė daug didesnį tautinį susipratimą, vieningumą ir, palyginamai, mažai nukentėję nuo caro valdžios už sukilimo rengimą. Mat šiam sukilimui buvęs parinktas tinkamas laikas, kada Rusijos imperijoj plačiai ėjo bangos įvairių neramumų ir caro jėgos buvo išbarstytos. Suprantama, kad nesuorganizavus jokių apsaugos dalių, jokios militarinės jėgos, galinčios bent kiek pasipriešinti caro valdžiai, sukilimas negalėjo pilnai save pateisinti. Nors iš kito taško žiūrint, jei tokie daliniai ir būtų buvę suorganizuoti, vargu ar tada būtų pajėgę ką nors efektyvaus pasiekti. Galbūt, būtų tik pakenkę vėliau teisiamiems sukilėliams.

Tačiau bandymas patiemis valdytis pavyko. Žmonės parodė, kad gali patys be maskolių ir svetimųjų apsieiti. Tai buvo lyg ir generalinė repeticija besiruošiant tikrajai Nepriklausomybei, paskelbtai tik po 13 metų — 1918.II.16. Šitas 1905 m. suvažiavimas ir svarbėje jo dalyviai tikrai verti mūsų pagarbos ir paminėjimo. Jie savo dideliu atsidavimu Lietuvos gerovei, savo stebėtinu ateities nujautimu 1905 m. pradėjo statyti tiltus į Nepriklausomą Lietuvą, jau tada sukurdamai vieną aukščiausią visai Tautai demokratinę valdžią, kurios beveik visa Lietuva kurį laiką klausė. Todėl tas suvažiavimas ir buvo paskiau pavadintas Didžiojo Vilniaus Seimu ir įrašytas į Lietuvos istoriją. Anais 1905-7 m. lietuviai tautiškai ir politiškai buvo dar mažai susipratę, inteligentų kadrai nežymūs, spauda ir ryšis — neišsivystę, bet vis dėlto, jie sugebėjo didelių nutarimų paskelbti, dar daugiau, ir juos įvykdyti. Vilniaus Didžiojo Seimo 45 metų sukaktis tegul tad būna stiprus pasibeldimas į mūsų galvoseną, širdis ir darbus. Reikia konkrečių planų ir drąsaus žygio, nes Lietuva dabar, kaip ir tada, šaukia pagalbos.

VISI PRISIDEDAM PRIE TAUTOS FONDO VAJUS

Spausdiname specialų Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto raštą, šiomis dienomis prisitęstą ALD Centro Valdybai svarbiu Tautos Fondo vajuus reikalu.

MIELI LIETUVIAI! Vasario 16-toji mūsų mintis pakelia ir didžiųjų mūsų tautos laimėjimų dienas. Vasario 16-toji drauge primena mums tragišką mūsų tautos dabartį ir mūsų didžiųjų pareigą prarastąjį laisvę tautai vėl iškovoti.

Per pastaruosius 5 metus įtemptomis jėgomis darėme, ką galėjome, kad įvykiai nepakreiptų Lietuvos reikalo į blogąją pusę, kad Lietuvos byla būtų nuolat gyva. Nežiūrint kiek Lietuvai būtų palanki tarptautinė padėtis, neturime užmiršti, kad tikrieji Lietuvos laisvinimo kovotojai esame mes patys ir kad mūsų pastangos turi ne mažėti, bet vis labiau įsitempti. Lešos Lietuvos laisvinimo veiklai yra pirmutinė jos veiksmingumo sąlyga. Veiklai reikalingas piniginis išteklius galime ir privalome mes patys sudaryti. Vienas svarbių įsipareigojimų kenčiančiai ir žudomai Tėvynei — tai mūsų piniginė parama Lietuvos laisvinimo kovai.

Gyvendami vargo ir nežinios dienas DP stovyklose, tremtiniai vistiek moko atsistakytį net būtiniausio ir pastoviai dėjo našlaitės skatimą bendram mūsų reikalui. Tremtiniam aplėdžiant Vokietiją Tautos Fondas netenka žymios dalies artimų savo rėmė-

ju. Nežiūrint kraštutinio taupumo Tautos Fondo lešos jau mažta. Lietuvos laisvinimui vadovaujantieji organai jau skaitosi su pavojum, kad ištekliai mažtanti negalės pilnai savo uždavinį vykdyti ir darbui užsimoti taip, kaip reikalauja padėtis ir galimūmai leidžia. Dėl to politinei veiklai piniginių išteklių patikrinimas darosi neatidėliotinas. Tautos Fondo pajamos turi būti nuolatinės, kaip nuolatinė yra pati laisvinimo kova.

Mes galime būti pastatyti prieš nematytus įvykius ir staigius sprendimus. Todėl Tautos Fonde būtina turėti kad ir kukli lėšų atsarga, kad kritišku momentu lėšų trūkumas nesukludytų būtiniausių žygių. Mes turime būti pasirengę visiems eventualumams.

Vasario 16-tosios metinės yra tradicinio Tautos Fondo aukų vajuus diena. Siemet šis tradicinis laisvinimo aukų vajuus turi būti kiek galint energingiau prarastas, kad jaunčiamai papildytų mažėjančius Tautos Fondo išteklius.

Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto ir Vykdomosios Tarybos vardu mes kreipiamės į Jus, Brangūs Lietuviai, Padarykite viską, kas yra Jūsų galioje, kad šių metų Vasario 16-tosios minėjimas kiek galint plačiau būtų panaudotas Tautos Fondui paremti. Nuo Vasario 16-tosios aukų vajuus išdavų daug pareis ir Lietu-

vos laisvinimo artimiausių darbų platesni ar siauresni galimūmai. Todėl šiam aukų vajuui tinkamai praversti nuosirdžiai Jus prasome nepasigailėti nei triūso, nei širdies.

Pfullingenas, 1950.1.23.

M. Krupavičius

VLIK'o ir VYKD. TAR PIRMI-

NINKAS.

Prof. J. Kaminskas

FIN. TARNYBOS ir TAUTOS

FONDO VALDYTOJAS, a.i.

ALD Centro Valdyba paskutiniame savo posėdyje nutarė praversti Tautos Fondo vaju Australijos lietuvių bendruomenėje ligi š.m. balandžio 15 d. Visi ALD Skyriai prašomi šį vaju praversti galimai artimiausiu laiku, pagal savo nuožūrą ir pagal turimas sąlygas pasirinkdami ne tik datą, bet ir būdą, kaip tą vaju įvykdyti. Atskiri raštai šiuo reikalu Skyriams nebus siunčiami. Tautos Fondą organizuoti prašomi paremti ir tie tautiečiai, kurie savo gyvenamose vietovėse ALD Skyriaus ar Grupės bei kitokios lietuviškos organizacijos neturi; čia kviečiami talkon veiklesnieji vietos lietuviai, kurie savo darbovietėje ar gyvenamose vietovėje imtųsi iniciatyvos praversti bet kurią nustatytą dieną Tautos Fondo vaju. Visos aukos persiunčiamos ALD Centro Valdybai (5 Hampden St., Hurlstone Park, Sydney) ne vėliau š.m. balandžio 15 d.

ALD Centro Valdyba.

Elė Jarašienė.

KANKINYS

Kažkur ten... kur Juodosios jūros bangos plakasi į vergų prakaitu persiskundusius krantus, kur aidai gūdis dejavimai, širdį draską sauksmai ir klaišius raudos — prie vieno daugelio, aprūkusių, geležim kaustytų langų stovėjo gyvas lavonas... Vasko spalvos oda dengė graučius... Kad tai nebuvo iš anapus atsikėlęs numirėlis — liudijo didelės, pernelyg didelės, mėlynos akys, skausmingai, bado karščių degančių žvilgsnių žvelgiančios į merdinčią ant palangės peteliškę. Akimirkai jo veidas lyg pasikeitė, nors ir neįgavo spalvos, bet kažkokia pergyvenimo gama suvirpino išskankintą sielą ir mažas pragiedrusis nušvietė apemusių kaktą.

Tiek dienų ir naktų bado mirčiai pasmerktas, jis glūdi čia prie to aprūkuso lango, trokšdamas išsivysti kaip nors gyvą krutantį... Ir, štai, toji peteliškė, lyg atspėdama jo troškimą, nutūpė čia baigti savo aštuondienį gyvenimą. Jis norėjo tą gyvą dar padarėlį paimti į rankas, pajusti jos plazdėjimą, bet bijojo, kad sutrupins jo gyvenimą ir liks vėl vienas mardėti čia. Ne, liesti negalima...

Priglaudė pageltusią kaktą prie lango rėmo, nulepusios rankos nusiviro žemyn, kojos virpėjo, negalėdamos išlaikyti išbadėjusio kūno, gerkle smaugė užgniauzta trandama rauda, ausyse skambėjo brangūs — tėvynės ilgesio išskankintai širdžiai — žodžiai: "Leiskit į tėvynę, leiskit pas savus..."

Ten... prieš mirstant bent — ap-

kabinti tėvynės, vieškelio smutkelį, kojos, sudžiūvusio krūtinės įkvėpti gaivaus giminės oro, suvilgyti žemę motinėle skausmingom kankinio ašarom. O, ašaros, ašaros! Jų širdis sklaidina. Jei jos prisiveržtų — upeiliais patvintų... Bet ne viena nedrįsta nubyrėti čia manoji...

Nelaimės draugė nuo palangės suplazio sparneliais, suvirpėjo visu savo mažu kūneliu. Sudžiūvęs kūnas, atsišliejęs palangės, išsitiesė. Akys išgastusiai žvelgė į plazdancią, sutrukusios lūpos sušnabzdė:

— Štai, mirštame abu... ir aš ir tu... Bet, palauk, nemiršime dar... Pakelk dar sparnelius, suplazdenki, pakilki ir sušvętki savo vaivorykštinėm spalvom. Aš dar nebaigiau minties. Noriu ją čia žemėj palikti ištiesą — nenutrūkusią... Tegul ji pakimba ant šito voratinklio, apsiraizgo ant geležinių lango groty, nutysta žemyn ten... ant sukrešusio kraujo plutos, tepagimdo iš jos galingą garsą, šaukiantį keršto į dangų, nuo kurio tesudrebie dausų angos, teprikeli miegančias dangaus galybes, kurios turi sunaikinti tamsą apgaubusią žemę, sutramdyti juodąją jėgą, įsigalėjusią pasauly...

— Palauk, nemiršime dar. Leisk dar paklausyti didingos visatos simfonijos, kuri lygiai didingai aidai nūnai, kaip ir prieš eonus. Ten ir po mūsų niekas nepakitęs. Saulė lygiai kaip dabar grims jūron vakare ir anapus kalno, savo spindulių ragais gaudindama rūkus, — kils rytą. Tik dar vienos motulės graudi rauda virpinus eterį, kils dangop ir sustings Visagalio sosto papėdėje... Kas žino, gal ji bus ta paskutinioji, kuri turi pasiekti Di-

džiosios Galybės pėdą... Tada, galingas žvilgsnis kris ten, kur Juodosios jūros bangos plauna sukrešusio kraujo krantus, galinga ranka nubloks tamsą gaivalingon jūron ir didis balsas tars antru kart: "Tebunie šviesa..."

Mėlynos, didelės, pernelyg didelės akys ieškojo mažo taškučio dangaus, sveciančio per aukšto mūro nuolauzą. Tos didelės mėlynos, bado karščių degančios akys godžiai įsisūrbė į tą mėlynės kasnelį. Jis darėsi vis didesnis... jis darėsi milžiniškas, jis darėsi akim neaprepiamas... Bet, kas tai? O grožybė! Toji spinduliuojanti būtybė — tai Jis, tai Jis. "Kristau" — sušnabzdė sudžiūvusios lūpos, keliai pagarbiai sulinko... Kristau, išganytojaui!

— O Tu, kuris klūpai Spinduliuojančiojo papėdėje su smuiku rankose — kas Tu?

— Aš dainius, pagimdęs žodžius, dėl kurių tu miršti... Kažkas palangėje susmuko... Peteliškė suplazio sparneliais, suvirpo visu savo mažu kūneliu ir vienutį užviešpatavo tyla. Tik didingoji visatos simfonija aidėjo, kaip vakar, kaip prieš metus, kaip prieš eonus...

"Atsiskyrė... atsiskyrė... atsiskyrė" — šlamėjo kita rytą iš lūpų į lūpas klaiči žinia. Likusių kankinių veidai dar labiau apsiblausė, trandomos raudos plėšė krūtines. Sudžiūvusios lūpos šnabzdėjo: "Tebunie Tau lengva nesvetingoji žemė. Tu vienintelis išdrįsai Vasario Sešioliktąją užtraukti: "Lietuva Tėvyne Mūsų"... ir už tai mirėi, kaip vienas Himno didvyrių..."

DEL STRAIPSNIO "ISIPA-REIGOJIMO STOKA AR NEADAIRUMAS"

Perskaiciūs "Mūsų Pastogės" Nr. 54 tilpusį straipsnėlį "Isipareigojimo stoka ar neadairumas" man, kaip organizacinio Canberros lietuvių komiteto nariui, kyla abejonių dėl minėto straipsnio objektyvios, iš Canberros lietuvių sąlygų išeinančios tiesos.

Gerb. straipsnio autoriai kaip pavyzdžius pateikė latvių ir estų tautodailės skyrius, o apie savąjį — lietuvišką pasisako, kaip apie neturtingą ir neskoningai įrengtą, pro kurį žiūrovas pračidavęs be dėmesio.

Dėl skonio nesiginėjama, — sako lotynų priežodis, bet manau būsiu atspėjęs eksponatų išdėstymo mintį, sakydamas, kad jis (H. Šalkauskas) nenorėjo savojo skyriaus perkrauti ir tuo patenkinti pigaus žiūrovo pirkliškų nuotaikų, o antra vertus, H. Šalkauskas stengėsi atrinkti tik mūsų tautodailės būdingus darbus. To nedarė nė estai, nė iš Adelaidės pakviestas latvių dailininkas. Jų tautodailės skyriuose buvo galima rasti grynai amatininkiškus, nieko bendro su tų tautų tautodailė neturinčių darbų.

Sugestija suorganizuoti nuolatinę — kilojamą tautodailės darbų rinkinį, mano manymu, išeina iš Canberroje gyvenančių lietuvių kompetencijos ribų ir šios iniciatyvos turėtų imtis mūsų centrai.

Antras, jau kiek sarkastiškas, gerb. autorių klausimas dėl Canberroje gyvenančių lietuvių org. komiteto nežinojimo apie mūsų menininkų būvimą Australijoje. Šia proga galiu pasakyti kad komitetas žinojo, bet... Apytikriai 3 mėnesius prieš koncertą ir parodą ALD Canberroje Sk. V-ba sušaukė visų Canberroje gyvenančių lietuvių susirinkimą, kurio vietą ir datą pranešant, buvo pasakyta, kad bus apspėsta keletas lietuvių prestižą liečiančių klausimų. Iš 100 canberriškų susirinkiman atsilankė vos 20. Bandymai suorganizuoti taut. šokių grupę nuėjo niekais, o su rengėjų norais teko skaitytis. Reikėjo sokėjus kviesti iš Sidnėjaus ir tuo pamiršti mūsų profesionalus, nes rengėjai nesutiko jų kviesti ir, pagaliau, tie, kurie buvo kviesti, net į kvietimus neat-sakė.

Šiuo nenorima kaltinti gerb. straipsnio autorių, jei jie truputiuką "Marginių" krautuvės vedėjų akimis pažiūrėjo į tautodailės parodą ir ramia sąžine org. komitetui leido "pamiršti" mūsų profesionalų būvimą Australijoje. Ne. Jie tik nežinojo, ko norėjo parodos organizavimą pasiėmęs žmogus, ko norėjo koncerto rengėjai ir kaip toli siekia (pagal Pulgi Andriūš tarant) išmoningumas daugumos pasyvių Canberroje gyvenančių tautiečių.

Ant Aidas.

AUSTRALIJA — GERIAUSIAS KLIENTAS

LONDONAS. A.A.P. — Anglijos auto ir komercinių mašinų rinkoje 1949 m. geriausias klientas buvo Australija. Tais metais Anglija iš viso eksportavo įvairių mašinų ar jų dalių už £173.440.535, gi Australija tų mašinų pirko už £32.954.119.

Prancūzija streiku maisatyje

PARYŽIUS. D.T. — Šimtai policinų saugo Prancūzijos karo pramonės fabrikus, komunistams paskelbus streikus, siekiančius sulaukyti ginklų gabenimą Indokinijos karo reikalam. Bresto, L'Oriento, Šerburgo ir Tulono ginklų fabrikuose streikuoja 30.000 darbininkų. Marselio uosto darbininkai atsisakė pakrauti keturis laivus, gabenančius kareivius ir ginklus Indokinijos frontan. Streikai vykdomi ir kitose karinio bei ekonominio gyvenimo srityse. Šie streikai laikomi pasirošimu visuotinam streikui, kai po kelių savaiteių į Prancūzijos uostus bus atplukdyti pirmieji laivai su JAV ginklais Vakarų Europos gynybai.

Lietuvių tautodailės meno skyrius tarptautinėje parodoje Canberroje.

The Spirit of Lithuanian Independence

(16/2/18—16/2/50)

By Professor C. A. Manning.

Lithuania regained her independence after World War I. Yet that day of liberation was not the beginning of the history of an independent Lithuania. It did not mark the appearance of the Lithuanian people on the stage of history. That had taken place centuries ago, long before the arrival of Christianity in the area of the Baltic Sea.

The Lithuanians had established a powerful and independent state in Europe during the Middle Ages. They were able to check the German drive to the East for centuries. They protected Europe against the Mongols and the Tatars. They furnished a power and a government behind which the Eastern Slavs could live in peace and safety with a freedom that was unknown in Muscovite Russia. They blessed their subjects with more human freedom than in the neighboring countries. They encouraged education and toleration, and they played their part in the general development of European civilisation.

Finally their country was overwhelmed by superior numbers and lost its independence. Nevertheless, the spirit of the people did not die and, since 1794, there has never been

a single generation of Lithuanians that did not take up arms in a desperate effort to recover their lost liberty.

In 1918 the Lithuanians achieved their goal and once again their country was free. It played its part in the League of Nations. It worked for the well-being of its citizens and the progress that was made during twenty-two years was remarkably and gratifyingly to all progressive people. The way seemed open for the nation to move modestly and steadily on the path of progress along with the other peoples of Europe and the world.

Then came the catastrophe. In World War II, Lithuania was ravaged by the totalitarian forces of the right and of the left, by Nazi Germany and the Soviet Union. With the end of the war, the country was left to the tender mercies of the Communist aggressors. Under the iron heel of Communist despotism, her population is being decimated, her citizens are being deported and executed, and total annihilation menaces the entire nation.

The situation is a disgrace to Christendom. It is a black spot on the conscience of humanity and makes

a travesty of those principles which the democratic countries entered the war to vindicate. The world must heed the prayers of Lithuania and they can do it only if they understand the past of the country, the story of the Lithuanian people as it is—and cease to think of it through the garbled version of history as interpreted by the neighbours, enemies and oppressors of the courageous Lithuanians.

The people of Lithuania, on their creditable and long historic record of progress, humaneness and tolerance, do not deserve their present treatment. Champions of freedom, they are entitled to regain their liberty and their rightful place in the happy family of sovereign nations.

ATEVEZE IS MASKVOS DOVANA

LONDONAS. S.M.H. — Kaip praneša "Daily Express" Berlyno korespondentas, komunistinė Rytų Vokietijos vyriausybė, Maskvai paliepus, nutarė atgaivinti naują Gestapo — valstybės saugumo ministeriją, kuriai suteikiama neribota galia suimti ir kaltinti. Tokia ministerija įsteigta po to, kai vidaus reikalų ministeris dr. K. Steinhof'as grįžo iš Maskvos. Naujojo Rytų Vokietijos Gestapo vyriausias vadovas bus pulkininkas Paulius Markgraf'as, pasižymėjęs Stalingrado mūšio dalyvis, kurį laiką buvęs Sovietų nelaisvėje ir ten atitinkamai perauklėtas.

KANADOS—JAV MANEVRAI

NEW YORKAS. A.A.P. — Jungtinės JAV ir Kanados žemės bei oro pajėgos vasario 13 d. pradėjo didžiulius manevers sub-antarktinėje srityje. Manevrai uždavinys yra patikrinti abiejų kraštų apsigynimo galimybes tuo atveju, jei antarktinę sritį užpultų Sovietų Rusija.

LONDONAS. A.A.P. — Britų teismas pradėjo svarstyti mokslininko dr. Fuchs'o, Sovietų šnipio, bylą. Prokuroras pranešė, kad Fuchs'as prisipažino teikęs Sovietų Rusijai atominės bombos paslaptis; nuo 1932 m. jis yra komunistų partijos narys ir apmokamas žinių šaltinis svetimos valstybės naudai. Fuchs'o perduotos žinios turi milžiniškos vertės prieš pajėgumui. Prokuroras perskaitė Fuchs'o prisipažinimo raštą, kuriame jis pasisako turįs visišką pasitikėjimą Sovietų politika ir nevengęs teikti Sovietams visų informacijų, kokių jis tik betūrėjo.

PABĖGO DU MINISTERIAI

LONDONAS. A.A.P. — Rytų Vokietijos policija apsupo užsienio reikalų ir užsienio prekybos ministerijas ir suėmė 13 tų ministerijų vyresnio rango valdininkų, apkaltindama juos "per didelį draugiškumą Vakarams." Į Vakarų Berlyną atbėgo Saksonijos-Anhalt'o finansų ministeris dr. H. Kunisch'as ir Brandenburgo darbo ministeris F. Schwob'as.

LITHUANIAN LITERATURE

Among the younger modern poets a foremost place must be given to the symbolist Bernardas Brazdionis (born in 1907), the heroic creator of majestic cosmic images, prophetic psalms, and patriotic elegies. Besides him mention must be made of the poet Jonas Aleksandriskis-Aistis (born in 1904), who has a wonderful talent for portraying the melancholy of the subtle scenery and the gentleness of the fields and meadows of Lithuania as well as expressing kindly individual emotions, and of Antanas Miskinis (born in 1905), a representative of refined patriotic lyrics that touch the very heart of the nation. But the list of modern Lithuanian poets would not be complete if we did not mention Stasys Santvaras, Kazys Inciura, S. Neris, Benys Rutkunas, H. Radauskas, Vl. Prosciunaite, Kazys Bradunas, and others, who have grown up in the shadow of a mature nation and entered the road of independent work with vigorous talent.

Separate mention must be made of Jurgis Baltrusaitis (1873-1944) who started writing in Russian and gained world renown with his symbolic lyrics. Shortly before his death he wrote four books of poetry in Lithuanian. His poetry is marked by a splendid interpretation of the deep mystic relation between man on the one hand and nature and the universe on the other hand as well as by a wonderfully subtle musical harmony. Although he spent much of his life in foreign countries and was strongly affected by the culture of both the East and the West, he preserved peculiar Lithuanian features and a typically Lithuanian spirit, imbibed in his native country and so notatle the poetry of today. His stanzas and books like those of the contemporary poets throb with the Lithuanian spirit and an independent, original attitude, grown out of the melancholy of his native country, and an infinite longing. They are he voices of Lithuanian hearts, but in the meantime speak for all other civilised people as well. It may be offered as a confident suggestion that modern Lithuanian lyric poetry may be given a place beside the poetry of great nations and even enrich universal literature through its original form and spirit.

But the growth and flourishing of

CELEBRATING THE DAY OF INDEPENDENCE

The members of Lithuanian community in Sydney, 1937, celebrating the 16th February — the day of Lithuanian Independence.

other forms of Lithuanian literature was also wonderful during the period of independent life in Lithuania.

The writer Putinas already referred to wrote a psychological novel "Altoriu Eesely" ("In the Shadow of Al-tars"), thus giving the modern Lithuanian novel a model start. From 1930 onward a considerable number of works of original, polite literature used to appear in the book market every year, not to mention the many literary productions printed in literary and cultural periodicals. Short stories and tales, mostly rather perfect in form, enjoyed great popularity, but novels were also numerous represented. We have quite a wealth of story-tellers and portrayers: Jurgis Savickis, Antanas Vaiciulaitis, Juozas Grusas, Juozas Paukstelis, Vincas Ramonas, Stepas Zbarskas, Stasius Budavas, Nele Mazalaite, Jurgis Jan-kus, Vytautas Tamulaitis, and a whole number of older and younger writers of polite literature.

Just as symbolism dominates poetry, so impressionism, neorealism, and neoromanticism are rather preponderant in fiction.

The drama follows closely behind poetry and fiction. The repertory of

the Lithuanian drama theatre needing a considerable number of dramatic plays, many authors tried their pen at them. The most productive writer of dramas is Petras Vaiciunas who devotes himself to the sound, creative powers of the nation and the morally strong village. Besides him Binkis distinguishes himself in this field of literature, but the most vigorous of all must be considered Balys Sruoga. In his plays "Milzino paun-smė", "Radvila Perkunas", "Baisioji naktis", "Leonas Sapicha", "Apyaus-rio dalia", "Pavasario giesmė" ("The Giant's Shade", "Radvila Perkunas", "The Terrible Night", "Leonas Sapicha", "The Luck of Apyausris", "Spring Hymn"), and others prove Sruoga to be a splendid weaver of both the comic and the tragic, and a unique portrayer of live people, seen in a changing world against the back-ground of history and tinted with lively realistic colours. The lyric aspect of his dramas makes them difficult to perform on the stage, but their literary value is extraordinarily great.

Concluding this brief survey of Lithuanian literature it must be said that only independent life furnished the necessary conditions for the lithu-

anian creative genius to manifest itself and thrive successfully. The Lithuanian nation has always been rich in creative powers, but the drawback is that for a long period of time the Lithuanian community consisted mostly of country people, for whom more complicated compositions were hardly accessible. Maybe this was the reason why great Lithuanian writers like the romanticist Adomas Mickievicius, the essayist O. Milasius, and the great symbolist Jurgis Baltrusaitis went to live or spent long years abroad and presented the nations that had given them a home with rich literary gifts. And how many talented writers of Lithuanian extraction have not been traced yet? For the Germans Sudermann and Imanuel Kant, the Poles Krashevsky and Syrakomla, and the Russian Dostojevski were of no other than Lithuanian descent.

Today the Lithuanian nation is sufficiently mature to step forward and to say a word of its own. Let us approve of the opinion of the world-wise poet Jurgis Baltrusaitis: "The creative spirit of our nation may enrich the spiritual treasury of mankind, because it has acquired a distinct mission of its own in the course of ages."

Christmas that year was a sad one in Lithuania. Faces of many of our friends and loved ones were no longer to be seen. Many had been carried away by the NKVD (Soviet political police—abbreviation of "Peoples' Commissariat of Internal Affairs") in the first days of the Soviet occupation. As for me, the majority of my relatives and close friends had already disappeared. Waves of arrests still continued. Almost every day and night brought news of the further disappearance of others.

On that bleak Christmas Eve one of my few remaining friends came to see me and insisted that I walk with him to the railroad station for a glass of beer. I was filled with a curious sense of foreboding and did not wish to go. But finally I agreed and we set out. We were already nearing the station when a shadowy figure emerged from the bushes and stood across our path. We observed that still another man was standing at some distance. A car was parked behind the bushes. The unknown man asked me in a low voice:

"You are Colonel Petraitis"

"Yes."

"You are under arrest. Get into the car."

It was in this manner that I fell into the hands of the Soviet Secret Police. This was the prelude to long months of imprisonment, suffering and exile.

In the car I found two more strangers. I was searched at once, but since they found I carried no arms, we started almost immediately. We drove in the direction of Kaunas, going by way of Alytus. We passed right by my home. My captors would not grant my request that I be allowed to stop and say good-bye to my family. We continued on our way without stopping.

Col. Jonas Petraitis INTO THE HANDS OF THE NKVD

At Rozalimas, a peaceful and fruitful village in the county of Panevezys, Lithuania, was born Jonas Petraitis, in the year 1890. He received his earliest education in the primary school of Radviliškis, then was transferred to the Saule Seminary in Kaunas and later graduated from the sixth class of the Gymnasium at Libau, Latvia.

From his earliest schooldays he outshone all his comrades in his ardor for Lithuanian freedom and his sincere religious beliefs. In 1911, Jonas was called to military duty under the Czarist regime and was transported to the Caucasus where he served as a private in a regiment stationed on the Persian border. During this period there was an uprising in Persia and his regiment was sent there to crush the movement. Later Jonas was sent to the officers training school at Tiflis, Georgia, where he graduated and attained his first lieutenantcy in the summer of 1914.

During the first World War Jonas participated in various battles on the Russian front, and for his bravery and alertness was promoted to the rank of Captain.

During the Russian Revolution in 1917, Jonas organized a battalion comprised of Lithuanians who were serving in the Russian Army and he remained its leader until the battalion was demobilized.

Notwithstanding all obstacles, Jonas survived the stormy Bolshevik Revolution, and found his way back to his beloved Lithuania in 1918. He learned that Lithuania had proclaimed herself independent since February, 1918, and Jonas immediately gave all his energy to the work of defense. With a nucleus of men whom he gathered from the region of his birthplace, he began the organization of the Lithuanian Army.

Cross-Examination and Torture. I had heard many stories of the treatment prisoners obtain at the hands of the NKVD. It was said that there was only one verdict, "Guilty,"

From the beginning of 1919 to the end of 1920 Jonas and his faithful adherents participated in all the most important battles for Lithuanian liberty. Especially did he distinguish himself in the war against the Bermontists at the battle of Radviliškis (Autumn of 1919) and in the war against the Poles at the battle of Gedraical (Autumn of 1920).

While fighting against the onslaughts of the Bolsheviks, he was taken prisoner in 1919, but managed to escape and return to rally on his still struggling battalion.

In 1924 Jonas was promoted to the rank of Colonel and until 1927 he led the Second Infantry Division and even for a time assumed the duties of Commander of this division in Kaunas.

Towards the end of 1927 Jonas was discharged as an army reserve and settled down as a farmer in Alytus on the beautiful forest-clad banks of the Nemunas river. There he cultivated a modest farm and wrote his memoirs, four volumes of which were published before the beginning of World War II.

Colonel Jonas Petraitis was characterized by his straight-forward manners and a very sensitive nature. He was of medium stature though very strong physique. His features were classic and his hair flaxen blond. His eyebrows were bushy, almost white, and underneath shone eyes of beautiful grey-blue. He was a figure unique and not easily forgotten.

The present war found him stranded at Alytus. The thread of his life can be followed from this point in his poignant memoirs. It is barely seven years that news of his death in Lithuania filtered through, and numerous Lithuanian newspapers announced the end of a noble Lithuanian patriot's life.

when the prisoners were tried, and that the red executioners use all means in their power to extract "confessions," even the most brutal methods of torture. All this and

much more I found to be true during the cross-examinations I underwent, which to me were a nightmare worse than any I had ever imagined.

During the long period I was imprisoned I was cross-examined on several occasions by NKVD officials. There was not even the pretense of a fair trial. I was never informed of my crime, yet I was expected to "confess" my guilt. My body still bears the scars of the tortures I underwent.

The first cross-examination took place after I had been confined to the Kaunas prison for several days. The procedure was not complicated. Commissar Dunkov asked me if I would confess. When I replied that I would not know what to say, he replied that he also did not know, but that I would have to speak in any case. After this the Commissar left the room.

One of the two men left by Commissar Dunkov in that room came up to me and said, smiling horribly: "We will teach you to speak, you s— of a b—. Take off your coat and sit down on that chair. Bring your legs together and place your hands on your knees." I obeyed, whereupon the man seized my wrists and handcuffed them. He ordered the second man to bring him a rubber blackjack and proceeded to beat me with it. The pain of the blows was overpowering. I fell to the ground. Stars of many colours swam before my eyes. The pain seemed to reach the very marrow of my bones; I thought my head would split and that my intestines would burst wide open. I was almost unconscious when I fell from my seat, but I felt that the rain of blows still continued. The first man beat me while the second contented himself with cursing me in the vilest oaths imaginable and kicking me viciously.

(To be continued.)

MŪSŲ PASTOGĖ

NEPRIKLAUSOMYBĖS
MINĖJINAS SYDNĖJUJE

Minėjimas įvyksta vasario 18 d., šeštadieni ir pradedamas 3 val. p.p. pamaldomis St. Francis bažnyčioje, Albion St., netoli Centr. Stoties. Po pamaldų 4.30 val. Adyar Hall salėje, Bligh St., City, ruošiamas minėjimo aktas su paskaita ir menine dalimi. Kitą dieną, sekmadienį, laikomos pa-

malδος už žuvusius Nepriklausomybės kovos lauke; šios pamaldos įvyksta 11.30 val. St. Joseph bažnyčioje, Camperdown.

Visi Sydnėjaus ir jo apylinkių lietuviai savo gausių dalyvavimų prisideda prie Nepriklausomybės Šventės rimitės.

LIETUVIŠKA SAVAITGALIO MOKYKLA

Vasario 4 d. Adelaidės lietuvių savaitgalio mokykla po vasaros atostogų vėl pradėjo darbą. Lauktina, kad visi tėvai surastų galimybių savo vaikučius bent trejetai valandų atsiųsti į Sv. Juozapo bažnytelės salę. Pamokos vyksta šeštadieniais nuo 9 iki 12 val.

LIETUVIŠKOS SPAUDOS KIOSKAS MELBOURNE

Netrukus Melbourne lietuviai galės džiaugtis savojo spaudos ir lietuviškos knygos kiosku, kurį imasi organizuoti Leonas Baltrūnas. Kol spaudos kioskas bus atidarytas, Melbourne tautiečiai, norį užsiprenumeruoti arba įsigyti Australijoje leidžiamas lietuviškas laikraščius, gali tiesiogiai kreiptis į Leoną Baltrūną kasdien nuo 10 iki 18 val., 295 Hoddle Street, Collingwood, arba telefonu JA3284. Ten pat galima gauti arba užsisakyti visas lietuviškas knygas, skelbiamas "Australijos Lietuvių".

PUOŠNUS MENO LEIDINYS

Knygos mylėtojai turi progos paauoti savo lentynas tikrai didžios vertės meno leidiniu, neseniai pasirodžiusiu knygos rinkoje. Tai — dailininko Vaełovo Rato medžio raizinių leidinys "The Twelve Ravens", anglų kalbon išversta lietuvių liaudies pasaka "Dvylika brolių juodvarniais lakščiųsių." Be angliškojo pasakos teksto leidinyje patalpinti dešimt medžio raizinių, kurie akivaizdžiai parodo, kad dailininkas Vaełovas Ratas yra ne tik supratęs lietuviškojo liaudies meno dvasią, bet ir kietai įsistiprinęs ankštų lygio meninko pakopose. Šis didžios vertės meno leidinys visais atžvilgiais tinka bet kuriai progai svetimame krašte reprezentuoti Lietuvos meną bei jos kultūrą. Juo labiau įsigytinas kiekvieno lietuviškos knygos mylėtojo. Ypač pabrėžtina, kad šio meno leidinys visais atžvilgiais tinka bet kuriai progai svetimame krašte reprezentuoti Lietuvos meną bei jos kultūrą. Juo labiau įsigytinas kiekvieno lietuviškos knygos mylėtojo. Šio leidinio išleidimas — tai B-vės "Atstatymas" nuopelnas, kuri jau kelintus metus tęsia panašių leidinių išleidimo darbą. Su nuostabių sumanumu šis B-vė, vadovaujama V. Vizgirdos, nugalėjusi ypatingai sunkias darbo sąlygas Vokietijoje, šiuo metu nelengvesnėn aplinkumon yra patekusi ir Jungtinėse Amerikos Valstybėse, kur pastaruoju metu ji yra persikėlus.

Dailininkas Vaełovas Ratas jau kelintas mėnuo gyvena Australijoje. Pakenčiamai įsikūręs Perthe, tūkstančiais mylių atskirtas nuo lietuvių bendruomenės centrų, su uoliu atkaklumu jis ir toliau dirba dailės kūryboje, apsieiai suprasmindamas tremties dienas. — J.Z.

AUSTRALIJOŠ LIETUVIŲ KALENDORIUS

Sydnėje išleistas pirmas Australijos lietuvių kalendorius 1950 metams. Kalendorius knygos formato, 92 puslapių, išleistas rotacinės spaudos būdu. Jame apstu įvairių Australijos lietuviui naudingų žinių. Kalendorius daro gerą įspūdį ir žymia dailimi patenkinama šio kontinento lietuvių interesus. Kad ir vargingomis spausdinimo priemonėmis jo autoriai vykusiai sugebėjo užpildyti ligšiol ryškiai jaustą kultūrinių mūsų reikalavimų spraga. Kalendorius kaštuoja 4 šiliginis. Užsisakomas šiuo adresu: L. Veteikienė, 78 Platform St., Lidcombe, Sydney, N.S.W.

A.A. JULIUS MOLIS

Tasmanijos lietuvių bendruomenę ištiko slegiantis smūgis, kai ypatingai skaudžiomis ir apgailėtinomis sąlygomis ji neteko savo tautiečio Julius Molio. Kaip teigia Maydenos policijos ir teismo atstovai, Julius Molis per m. gruodžio 4 d. buvo suimtas už bandymą alkoholio įtakoję vairuoti motociklą. Ryto metų policijos valdininkas rado vietos areštiniėje Julijui Molij nusižudžiusį. Teismo tardytojas konstatavo nusižudymo faktą, sutrikdant kvėpavimo organus. Velionis Julius Molis buvo kilęs iš Telšių apskrities; į Australiją atvykęs su pirmuoju transportu. Dirbo Maydenoje. Australian Newsprint Mills Ltd. darbovietėje. Velionis palaidotas New Norfolk kapinyne.

Šio apgailėtinai skaudaus įvyko proga, visiems prisimintini kieti Australijos įstatymai, kurie sunkios bausmės grėsme ypatingai paliečia tuos, kurie alkoholio įtakoję bando vairuoti motorines susisiekimo priemones. Neabejotina, kad ir velionis Julius Molis, tos grėsmės paveiktas, neteko ryžtumo toliau gyventi. — P.L.

Sydneyjaus Lietuvių Taut. Šokių Grupės dalyviai prie Canberra Parlamento Rumu tarptautines meno šventes metu.

Continental Bookshop

Galite įsigyti žodynus: English-German; English-Lithuanian, English-Polish, English-Russian, o taip pat visomis kitomis kalbomis įvairias knygas, žodynus, laikraščius ar žurnalus. Šitą galimybę pagelbėkite išaiškinti kitų tautybių žmonėms.

Nico van Bert,
26 Moonee St., Ascot Vale, W.2.,
Melbourne, Vic.

Atsakymui ir gavimui katalogo siųskite 5 penų pašto ženklą.

GLAUSKIS PRIE MŪSŲ
PASTOGĖS IR
1950 m.

VĖL KARTU SU SAVIŠKIAIS.

Adelaidės miesto pakraštyje yra mechaninė dirbtuvėlė ir, taip pat, benzino bei kitų degamųjų skysčių stotis su iškaba "Žygas ir Sūnus." Kaip vėliau paaiškėjo, tai esama mūsų tautiečio Stasio Žygo, Viktoro ir Juzefos Žygu sūnaus.

Stasys Žygas patyręs, jįg yra atvykęs lietuvių, susipažinimo tikslu apsilankę stovyklose ir su lietuviiais iki šios dienos palaiko gerus ryšius. Užklaustas Jūsų korespondento, Žygas pasipasakojo, jog ieškodamas laimės Lietuvą apleido 1907 m. Kilimo iš Dotnuvos miestelio, kame išvykdamas į pasaulį, paliko savo tėvus ir gimines. Kiek laiko pabuvęs Vokietijoje ir Belgijoje, kaip laivo darbininkas išvyko į Š. Ameriką. Besidarbuojant jūrniko amate, teko aplankyti įvairius pasaulio kraštus, kol 1912 m. pateko Australijon. Čia jis įstojo į prekybos laivyną, kame išbuvo iki Pirmojo Pasaulinio Karo. Karo metu buvo pašauktas į australų kariuomenę, o jau po karo apsigyveno Australijos žemyne. Čia ir sukūrė savo dabartinę šeimą. Apie Nepriklausomos Lietuvos gyvenimą ir jos kūrimą patyręs iš kino paveikslų. Liko labai sužavėtas Lietuvos kūrybiniais darbais, bet dėl savo senyvo amžiaus ir didelio atstumo, nutarė pasilikti Australijoje. Savo tėvų kalbą jeigu ir buvo kiek pamiršęs, bet vėl susitikęs su savo tautiečiais ją prisiminė ir jau dabartiniu laiku kalba visai laisvai lietuviškai. Apgailestauja, kad šiuo metu neturi žinių apie savo gimines ir prašė jam padėti surasti jo brolių Alfonsą Žygą, gyvenantį Š. Amerikoje, Brooklino mieste, ir taip pat nori patirti apie savo gimines ir artimuosius, gyvenusius Dotnuvos miestelyje. Tautiečiai, kurie turėtų bet kokių žinių apie minimus asmenis, prašomi pranešti, Mūsų Pastogės redakcijai. — J. Kalvaitis.

Isikūrimo reikalu

Australijon mes atvažiuome su tikslu ir tvirtu nusistatymu, po kelių metų laukimo ir blaškymosi Europoje, vieną kartą įsikurti pastoviau, dirbti ir jaustis reikalingais žmonėmis, o ne bereikalinga kam nors našta. Kiekvienas norime turėti savo didesnę, ar mažesnę žemės sklypą, namelį, o gal net ir ūkėlį. Kaip girdėti, vienas, kitas Sydnėje, Melbourne ar Adelaidėje, baigęs sutartį, savo sunkaus darbo sutauptomis tai yra ir padaręs, bet dar didesnę tautiečių dalis sutartį tik pradėdam, dedam svarą prie svaro, ir daugeliui tokių kyla klausimas: kur yra geriau kurtis baigus sutartį? Kur yra geresnės mums klimato ir darbo gavimo sąlygos? Kokiam Australijos mieste, arba vietovėje daugiau tautiečių kuriasi? Kodėl ten, o ne kitur kuriasi ir t.t.?

Daugelis tautiečių, dalyvavusių ALD paskutimame suvažiavime, šį reikalą norėjo iškelti ir plačiau padiskutuoti su kitais dalyviais, atvykusiais iš įvairių Australijos kraštų. Bet, deja, dėl daugelio tiesiogių suvažiavimo darbų ir dėl didelio jo dalyvių nuovargio tai nebuvo galima.

Manau, kad be šimties kiekvienas tautietis linksta ten, kur ir daugiau tautiečių numato kurtis, arba jau yra įsikūrę. Ateityje tokiose vietovėse galima bus sudaryti lietuviškas parapijas, prie jų nors vakarais mokyklas mūsų vaikūčiams, bibliotekas, organizacijas, kurios galės be abejojė skelminiau veikti tik tuomet, kada mes gyvensim arčiau susigrupavę vienas kito.

Ligšiol šiuo reikalu mūsų organe nebuvo pasisakyta ir kiekvienas tautietis, norįs pagaliau pasirinkti sau paigėdaujamą vietą, turėjo pats asmeniškai važinėti, kas sudaro daug bereikalingų išlaidų ir atima nemažą laiką, arba rinktis, susirašinėjant su pažįstamais laiškais, kurie, paprastai, vienas kitam priešingi, be pačių reikalingiausių žinių ir pan.

Kadangi šis reikalas Australijos lietuvių bendruomenei yra labai svarbus, nuo kurio priklausys geresnis ar blogesnis mūsų tautinis bei kultūrinis veikimas, ir yra neatidėliotinais skubus, siūlyčiau:

1. Pirmiausia pasisakyti šiuo reikalu ALD Centro Valdybai,

2. Prie ALD Centro Valdybos paskirti vieną asmenį, arba sudaryti tam tikrą komisiją, kuri, tiksliai ištyrusi įvairiose Australijos vietose kūrmosi galimybės ir sąlygas, galėtų besikreipiantiems tautiečiams šiuo reikalu paaiškinti, patarti ir net pasiūlyti;

3. ALD Centro Valdybai didesniuose miestuose, kur dabar daugelis kuriasi, prie esamų skyrių valdybų, kaip pav. Sydnėje, Melbourne, Adelaidėje, skirti tam tikslui įgaliotinius. Šie objektyviai surinkto žinias, išstirtų vispusiskai įsikūrimo sąlygas bei galimybes ir išsamiai informuoti šiuo reikalu Centro Valdybą. Būtų pageidaujama, kad šie įgaliotiniai už tam tikrą atlyginimą norintiems tautiečiams tarpininkautų, padėtų sudarant pirmo-pardavimo dokumentus australų valdžios įstaigose. Užsakant sklypus, jie iš karto turėtų būti gerai nužidrimi ir grupuojami pagal galimybę vienoje vietoje.

Šis darbas be abejojė yra nelengvas ir iš kai kurių tautiečių pareikalaus nemažą darbo ir laiko. Bet turint galvoje būtiną reikalą ieškoti geresnio ir prasmingesnio ateities gyvenimo, kuris reikiama prasme pastarnautų mūsų bendruomenės tautiniam bei kultūriniam veikimui, būtina ir neatidėliotina šį darbą pradėti. Lietuviai, kur nebūtume, turime siekti organizuotumo ir padėti kas kuo galim vienas kitam.

Lai būna šis straipsnis diskusinis šiuo opiu reikalu, nes juo daugiau tautiečių pasisakys ir diskutuos, juo bus geriau.

J. A. Skirka.

●Benediktas Tubaitis, Vladas Navickas, Juozas Nakas ir Petras Palionis mieliai prašomi atsiliepti: Casimiro Laucius, San Martin F.C.C.A., Villa Libertad, Calle Jose Paz Nr. 240, Buenos Aires, Argentina.

Sužadėtuvių proga,

P-LE JANINĄ LYNAITĖ ir
P. PRANĄ DVILAITĮ
nuoširdžiai sveikina
ALD Brisbanės Skyrius.

PRANEŠIMAS
I VISUS ATEITININKUS — ES
AUSTRALIJOJE

Ateitininkų Federacijos Taryba (Cleveland, Ohio, U.S.A.) mane paskyrė savo įgaliotiniu Australijoje. Todėl kreipiuosi į visus buv. At-kus-es, skatindamas visus ir toliau nenulistamai dirbti, Kristaus dvasios ir meilės gaivinamiems. Kartu man prašau pranešti, kur kas gyvena, kad galima būtų sudaryti ryšius.

"Visa Atnaujinti Kristuje!"

Kun. P. Jatulis.

Mano adresas:
Archbishop's House,
West Terrace,
ADELAIDE, S.A.